

התורה והתורה

יהדות מתוך הזדהות

פרשיות קרח - חוקת | גיליון מס 5 | סיון תשפ"ג

כל התורה סיפור אחד:

סיפור של אהבה

מבט כללי על פרשיות השבוע והשתלבותם כחלק מהסיפור הגדול של התורה

פרשיות קרח - חוקת

הדברים זקוקים לטעם, מדוע אכן פסקו המים שהיו עד כה, יש לשים לסגנון תלונתם, לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון, והרי המן לא פסק מהם, ולא חסרו מזון לאכילה, ומדוע הם מזכירים את מיני הפירות בעוד שאת עיקר טענתם הם משאירים לסוף דבריהם 'ומים אין לשתות',

אלא ההסבר הוא שעתה כשבאו לשנת הארבעים, הגיעו לגבול ארץ ישראל, ועל כן פסקו ניסי הבאר שהיו רק במדבר ועל כן גם מתה מרים שהיתה חלק מהנהגת העם, ובתום הדרך פסק תור הנהגתה. ועל כך באו בטענה, וכי זאת הארץ אשר באנו אליה, והרי לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון, ומעתה עולה הזעקה מאחר שבמדבר אנחנו 'ומים אין לשתות'. ומדוע פסקו המים.

כידוע נאמרו הסברים רבים בעניין חטאו של משה רבינו והגזירה עליו, וכמספר המפרשים כן מספר הפירושים, ובוודאי שהכל סובב על ציר אחד, בצור שבחורב נצטווה דווקא להכותו, ואילו עתה נצטווה לדבר אל הסלע, במדרש מתואר באופן ציורי, שבתחילת הארבעים הסלע עדיין היה צעיר והדרך להורותו היתה על ידי הכאה, ואילו עתה בסוף הארבעים הסלע כבר גדל והתבגר ויש לדבר אליו כמו לבוגר.

אילו היה משה מקיים את רצון ה' לדבר אל הסלע, והיה נותן מימיו, היה מתקדש בזה שם ה' והיה משה מכניס את ישראל אל הארץ, משנמנע לעשות כן, הוכח כי סגנון הנהגתו התאים רק למצב של גילוי אלוקי נפלא המתאים לדור המדבר, ואילו דור באי הארץ נזקק לסגנון הנהגה שונה.

זה מוביל אותנו אל השלב הסופי בתורה בערבות מואב על ירדן יריחו, שלב הכניסה לארץ ישראל, התגשמות ההבטחה האלוקית לאבות, והתרקמות חזון ברית האהבה בארץ נחלת ה'.

פרשיות אלו מביאות את הרעיון של ספר במדבר לשיאו ומחדדות את המסר הייחודי שלו. מעשה קורח בא ללמדנו ולדייק עבורנו את המסר של גבולות המחנות והקודש, וכפי שדרשו חז"ל (במדב"ר יח, ג) שקורח יצא מפרשת ציצית שלפניה, ואמר למשה טלית שכולה תכלת מהו שתהא פטורה מן הציצית, והיינו שהרי כתוב בפרשת ציצית 'והייתם קדושים לאלוקיכם'. וטען הוא שלפי זה הרי 'כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'', ומעתה מדוע נצרך שיהיה אחד נבחר ונבדל מהעם בקדושה יתירה. ובאה הפרשה ללמד כי כך היא צורת חלות קדושת ה' בישראל, שישנה הבדלה וחלוקה למדריגות, כהן גדול שהוא כמלאך משרת, ואחר כך הכהנים שהם כבני הבית, ואחריהם הלויים שהם כמשרתים ועובדי הבית. וסביב להם כלל ישראל בדרגת קדושה כללית המקבלת את תוקף השראתה מכך שישנם כהנים בעלי קדושה יתירה.

חלוקה מודרגת זו מתבטאת בהמשך הפרשה בתפקידי הכהונה והלווייה ומתנותיהם, שהכהנים זוכים במתנות משולחן גבוה וחלים עליהם דיני קדושה. והלויים זוכים במתנות מאת ה' כמו שכר פעולה, שכיון שמעיקרו מיועד לצרכיהם הרי הם חולין ואין בהם קדושה. וכלשון הכתוב: 'ואכלתם אותו בכל מקום כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם באוהל מועד'.

[דרך אגב מלמדת הפרשה כי מי שמערער על יסודות האומה, נידון לבליעה באדמה, כלומר שאין לו כלל מקום עלי אדמות. מי שמעיז לחלוק על הכהונה, מציאות הקודש היא כמו אש, והיא שורפת את כל הבא לחלל אותה].

פרשת חוקת פותחת במצוות פרה אדומה, וכפי שהוכיח מו"ר הבן מלך - מכך שהפרשה פותחת בדיני הפרה ומצוות שריפתה ורק בסופה מוסיפה את כח הטהרה שבאפר - שעיקרה של הפרה הוא מצוות כלל ישראל מעין קרבן ציבור שנועד לכפר על עם ישראל מהחטאים החמורים שבו עליהם נאמר אם יהיו חטאתיכם כשני וגו' אם יאדימו כתולע וגו'. ובמצוות כפרה זו עם ישראל חותם את תקופת המוות של דור המדבר ועובר ל'קדש - מדבר צינ' בו מתה מרים, ובו מתרחשת פרשת מי מריבה.

טבעי להיות יהודי

פרק ה - השבות אל לבך

בתחושות לבו וברגשותיו. כמו שפשוט לו שהוא קיים והעולם קיים, כך ברור לו שאלוקים חי וקיים.

אלא שגם כשמגיע האדם לבהירות זו, והאמונה נהירה אצלו כצהריים, עדיין מצוה עליו להמשיך לעסוק ולשנן לעצמו את העניינים של ידיעת ה', שכן תמיד יש מקום להוסיף עוד ועוד בתוספת חיזוק בעוצמת ההכרה והפשטות של הדברים, ובכך יזכה להיות מהיודעים אותו ברמה גבוהה, ובמעלה גדולה¹. [זאת מלבד מצוות האהבה והדביקות² שנבאר בהמשך בע"ה, יש גם חשיבות להעצים ולהגביר את עצם הידיעה ["אמונה"] שתהיה מצוות הידיעה מתקיימת בעוצמה ובתוקף ביתר שאת³].

בהמשך נברר מושגים נוספים שחייבים לדעת אותם אודות ה' יתברך, עניין אחדותו, ועניין מלכותו יתברך דהיינו הנהגתו והשגחתו, ועניין 'אלוקי ישראל', וגם מושגים אלו צריכים מלבד קבלת הידיעה, גם השבה אל הלב, אלא שהקדמנו את עניין ההשבה אל הלב, שנוגע גם לעצם ידיעת ה'.

1. ובדבר זה השתבחו האבות וגדולי האומה ורועיה, בתוך קף אמונתם והכרתם בה' יתברך, כמו שכתב בספר נפש החיים (שער ג - פרק יג) 'וזה היה ענין עבודת האבות כל ימיהם. כי המה בנוראות צדקתם וטהרת קדושת לבם היו מדבקים מחשבתם לרצונו יתברך כל ימיהם בלי הפסק רגע. ובטלו ברצונם כל כחות שבעולם ולאפס ותהו נחשבו אצלם. ולכן זכו גם לנסים נפלאים בשדוד המערכות, ולכן נתייחד שמו יתברך עליהם להיקרא אלוקי אברהם אלוקי יצחק וכו''

2. אלא שהדברים תלויים זה בזה, וככל שתגבר תוקף בהירות הידיעה ופשטות ההכרה, יתעורר האדם בנקל לרגשות האהבה והיראה והדביקות בה' יתברך, כמו שנבאר בהמשך. וכן מתחזקת אצלו הכרת החיוב וקבלת עול התורה ועשיית המצוות.

3. ויש בכך דרגות עד אין סוף, ולדוגמא יש בעולם גשרי זכוכית איתנים, ובכל יום עוברים עליהם אלפי אנשים, ועם זאת ישנם אנשים שחשים פחד להתהלך עליהם, אף שהכרתם השכלית משוכנעת שהגשר בטוח למעבר, אולם ראייתם המוחשית מתנגדת להכרתם, הדרך עבורם להתמודד עם הפחד שלהם, היא להעמיק את הידיעה שבהכרה אל החוויה המוחשית.

העבודה בביסוס ידיעת מציאות ה' אינה מתמצית בעצם הידיעה וזכירתה, שכן ידע זה שהוא עיקרי הדברים שאנו מסוגלים לדעת אודות האלוקים, אין בו דיבורים רבים, וניתן לתמצות במספר פרקים [כמו למשל בספר 'חובות הלבבות' בשער היחוד, ובספר לקוטי אמרים תניא ב'שער היחוד והאמונה'], וכבר הזכרנו שאין תועלת באריכות בעניין הוכחות ולוגיות ושכנועים שכליים שבמקרים רבים מביא לתסבוכת או למבוי סתום, כפי שאמרנו שדרך ה'חקירה' איננה רצויה משום כך.

אולם מה שיש בכל זאת מצוה חשובה ועקרונית בעניין זה, הוא הפנמת והחדרת ההכרה הזאת אל מהלך הנפש האנושית, המטרה היא להשריש את ידיעת ה' ברמת וודאות ופשטות שתהיה מוטבעת באדם באופן טבעי כמו שאר ידיעות החיים עמהם הוא חי תדיר, כמו מה שרואים עיניו, וכמו ההכרה שהוא קיים וכל הרקע שלו קיים. על דבר זה אמר הפוסק (דברים ד, לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים וגו'', ונאמר (שם ה, ז) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך'. כלומר שאין די ב'ידיעת היום' ו'שמע ישראל', אלא ישנו שלב חשוב נוסף של 'והשבות אל לבבך'. ו'והיו הדברים על לבבך'. כלומר שגם כשהידיעה כבר ברורה ומסודרת לפנינו ובהירות, ואנו כבר משוכנעים בה ברמה השכלית, אנו יכולים וחייבים לגרום שהידע הזה יחלחל בנפשנו פנימה.

משכך, אין די בלימוד הידע אודות אלוקים, אלא יש צורך בהכרת דרכים שיובילו להשבה אל הלב של הידיעה. אולם הדרך לכך היא שוב בשינון ההכרה והידיעה, לימוד וחזרה תמידית בספרים [שאינם עוסקים ב"חקירה"] אודות הדבר, זכירה תמידית וחשיבה פעילה שוב ושוב על הדברים וכמה הם משכנעים, וכמה חשוב שהם יהיו קבועים בלב ובתחושות, ומצוה שיוסיף ויחפש עוד דרכים [כגון משלים וציורים מוחשיים ותרגילי מחשבה] להגביר את ביסוס ידיעת ה' בנפשו. וכך יעביר את הדברים במוחו הלוך ושוב במשך תקופה, עד שבשלב מסוים האדם מגיע לפתע לתחושה, כי הנה הדברים כבר מוחשיים ואיתנים

עיון תפילה

ביאורים בסידור התפילה

סיבה שלימה שתחול השגחת השכינה עליו ועל בני בניו. ולעם ישראל עומדת הזכות שכל שלשת האבות הגיעו לידי מדרגה זו. ('בית אלקים (למבי"ט) - שער התפילה - פרק שמיני, ועוד).

מהאבות בפני עצמו: 'אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב'

ומבואר בספרים שכל אחד מן האבות זכה להשגחת ה' עליו בזכות עצמו, וכל אחד מצד עצמו היה בכח זכויותיו להיות

פירוט שם 'אלוקי' על כל אחד מהאבות בפני עצמו

אף שאנו מזכירים תחילה את אלקות ה' על האבות בכללות באמירת 'ואלוקי אבותינו', אנו חוזרים ומפרטים כל אחד

בספרי החסידות פירשו שאנו אומרים 'אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב', לומר כי כל אחד מהאבות בירר לו בעצמו דרך מיוחדת בעבודת ה'. ראה בספר 'בעש"ט על התורה' שכתב: 'להורות שאל יסמוך האדם על חקירת ועבודת אביו וכן יצחק ויעקב לא סמכו עצמם על חקירת ועבודת אברהם אבינו רק חקרו בעצמם אחדות הבורא ועבודתו לכן אנו אומרים 'אלהי' בכל אחד ואחד'. [יש לציין שבספר 'כתר שם טוב' הובא רעיון זה בשם שו"ת פנים מאירות (סימן לט)],

לאחר הבעש"ט רעיון זה מובא בעשרות ספרי חסידות ומוסר, הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא פירש בדרך זו את עניין הבארות שחפר יצחק על הבארות שחפר אברהם אביו. שיצחק לקח לעצמו דרך חדשה, וכן יעקב. וללמד בא שכל נפש מישראל, יש לה חלק מיוחד בתורה, ודרך מיוחדת להכיר את הקב"ה, וצריך כל אחד לחפור בנפשו ולמצוא את הנביעה האישית שלו. (שיח שרפי קודש).

אברהם יצחק ויעקב "מרכבה" למידותיו של הקב"ה - חסד גבורה תפארת

עוד יש בזה עניין המבואר בספרים על פי היסוד שהזכרת שם ה' על האבות היא גם מכלל הקדמת סדר השבח, שהכוונה בזה שבהזכרת שבח זה אנו מכונים את מבטנו ותפלתנו אל ה' כפי ההשגה שהשיגו האבות במציאותו והנהגתו יתברך. הזכרת האבות בתפילה כאלוקי האבות, משמעותה על פי זה שאנו פונים לבחינות האלוקות הנקראים 'אלוקי אברהם', 'אלוקי יצחק' ו'אלוקי יעקב'.

כלומר שבהיות שסגנון עבודתם של שלשת האבות ועמידתם נוכח פני ה' היה שונה במהותו מאחד למשנהו, ומכיון שאנו רוצים לקרא את שם ה' בשלמות, מכל צדי התואר שאנו משיגים בו, על כן נוסף על הזכרת השי"ת כאלוקי האבות בכללות, אנו חוזרים ומציינים את ה' כאלוקי כל אב בפני עצמו, שכן כל אב השיג את ה' יתברך באופן ייחודי.

וכבר נודע מספרים הקדושים שאברהם השיג את מדת ה'חסד' של הקדוש ברוך הוא, ככתוב 'תתן - חסד לאברהם' (מיכה ז, כ), ועבד את ה' במדת האהבה כאמור 'אברהם אוהבי' (ישעיה מא, ח). ואלו יצחק עבד את ה' כפי הופעתו במידת ה'גבורה' ועבודתו

היתה בדרך של פחד, ככתוב 'פחד יצחק' (בראשית לב, י). 'התחיל אלהי אבי אברהם שהוא מדת החסד, וסיים בשם המיוחד שהוא מדת התפילה, והוא מדת הרחמים, ועל כן סידר המדות בתפילתו על הסדר הזה, אלהי אבי אברהם זו מדת החסד, ואלהי אבי יצחק זו מדת הגבורה, ה' מדת רחמים, והוא בלשון שאנו אומרים בתפילה אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב. וכן כתוב בסדר של מעלה ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך, ומזה הזכיר כאן ואיטיבה עמך. וכבר ידעת מאמר חכמי האמת (בראשית רבה מז, ו) 'האבות הן הן המרכבה', ואין מרכבה פחותה מארבעה ואין קורין אבות אלא לשלושה שהרי ה' יתברך קרא את עצמו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ולא מצינו כן בשאר נביאים שיאמר אלהי משה אלהי יונה, וכו'.

והאבות הם בא לסמל משהו, כי התלונות הם 'מה גבר מגובריך' ומה נשתנה אהרן משאר ישראל, ועל כך הראו להם שזה דוגמת המטות וכן הדבר בכל עצי אילנות יבשים, שאין נראה בחיצוניות כל הבדל ביניהם, אולם כאשר הם בלבבו והוציאו פרחים ופירות, ראו שיש שרף פנימי במטה שהוא גורם לו להצמיח פירות, וכמו כן אהרן ובניו גם אם אין נראה עליהם דבר בחיצוניות, הרי הקדושה הפנימית שבהם, היא שזכתה להם להיות כהני ה'.

סוד פרה אדומה

מצוות פרה אדומה, איתא בחז"ל ובמפרשים שהיא חוק שאין טעמה ידוע. כמובא ברש"י בפרשה: 'זאת חקת התורה - לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת

צריך להבין לשם מה היה נצרך המופת של המטות שפרח מטה אהרן, והרי כבר ראו אותות ומופתים שאין כמותם בפתחת פי הארץ על קורח ועדתו שהיה בריאה מיוחדת שברא ה', דבר שלא נאמר אפילו ביציאת מצרים. וגם מקריבי הקטורת נשרפו, ומי שעדיין פקפק והתלונן מת במגפה, והיה גם אות בריקוע הפחים ציפוי למזבח. מה עוד לא היה ברור שהיה נצרך אות.

ונראה על דרך המוסר, שיש כאן יסוד גדול, שעונש אינו מחנך, עונש אינו תחליף לחינוך. לפעמים נצרך עונש כדי להחזיק את מוסרות הנהגה, ומשום שלאדם מגיע עונש על אי הציות. אבל כדי ללמד את האדם ולהחדיר בקרבו מסר של הנהגה ומוסר. זה אי אפשר רק באופן חיובי, כפי שבימינו יש 'אמרי אינשי' "דבר אלי בפרחים", ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים.

זה שכתוב כאן "והשכותי מעלי תלונות בני ישראל". כי כל זמן שלא ראו את האות של המטה אף שלא היה להם ברירה ונכנעו לצווי העליון, בכל זאת עדיין היה מצב של תלונות והתמרמרות, ולא היה "והשכותי". ורק על ידי המופת שראו באופן חיובי את המטה של אהרן פורח, אז "ותכל תלונותם מעלי". וסברו וקיבלו.

ויבינו במקרא

הערות ורעיונות בפרשיות השבוע

ואינו רחוק מדרך הפשט, שהרי כל העונשים לא היו מיועדים להיות לאות ומופת על בחירת ה'הכונה, רק היו עונשים נצרכים על החטאים. וממילא לא היה די בהם, ועדיין היה צריך אות מיוחד שיהיה מיועד למטרה זו להראות כי במטה לוי בחר ה' ובאהרן להיות לו.

והאות גם בא לסמל משהו, כי התלונות הם 'מה גבר מגובריך' ומה נשתנה אהרן משאר ישראל, ועל כך הראו להם שזה דוגמת המטות וכן הדבר בכל עצי אילנות יבשים, שאין נראה בחיצוניות כל הבדל ביניהם, אולם כאשר הם בלבבו והוציאו פרחים ופירות, ראו שיש שרף פנימי במטה שהוא גורם לו להצמיח פירות, וכמו כן אהרן ובניו גם אם אין נראה עליהם דבר בחיצוניות, הרי הקדושה הפנימית שבהם, היא שזכתה להם להיות כהני ה'.

נס המטות

עץ הדעת, והנה חטא זה מושרש בכל חלקי המציאות שבעולם, וכדי לכפר ולהתם חטא זה, צריך לכלות את כל המציאות מכל וכל, כל החי וכל הצומח, ולהחזירו להיות אפר דומם [אמנם את הדומם אין מה לשרוף, שהרי אינו נשרף].

והנה אחד המקורות המפורשים לתחיית המתים בכתבי הקודש הוא הפסוק - (תהילים קד, עיי"ש ברש"י ומדרשי חז"ל) 'תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון. תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה'. ומבואר שהתחייה מתבטאת בכיליון כל המציאות תחילה ואחריה חידוש פני אדמה. והיינו כאמור מכיון שהמציאות החמרית כולה רוויה ומושרשת בחטא הקדמון, אין לה תקנה אלא שבירה, אמנם אחר כך מחזיר הקב"ה לתחייה את אותה המציאות עצמה שהיתה, אלא שעתה תהיה מטוהרת וניקה מכל שמץ זוהמה.

ומעתה נראה שבעשיית פרה אדומה מסמלים תחיית המתים בקנה מידה קטן, תחילה שורפים כל חלקי המציאות, הצומח והחי, כאמור, ואחר כך חוזרים ומחזירים את האפר מן השריפה על ה'מים חיים', כלומר 'תחיית המתים'. כל המציאות הראשונה שיש בה עירוב טוב ורע - אשר לכן שייך בה המיתה - באה לידי כיליון, ומתוך העפר מתחדש תחיית המתים מים "חיים", ונברא טהרה ועולם חדש.

והנה הפעולה המשלימה את הכנת המים להזאת הטהרה, היא כאשר לוקחים מעפר שריפת החטאת ונותנים עליו מים חיים בכלי. וזה נקרא 'קידוש מי חטאת', והלכות רבות וחמורות נשנו בדין ה'קידוש' הזה, אשר המלאכה פוסלת במים עד שיטיל בהם את האפר, ואם המקדש עושה מלאכה ביחד עם נשיאת המים או ביחד עם קידוש המים פסולים, וכן אם מקבל שכר על הקידוש המים נפסלים. ומזה אנו למדים שנתנת המים אל כלי, אף שאינו צריך כהן, אולם הוא שלב מהותי בטהרת מי חטאת.

והנה כאשר מזים על טמא מת מן המים החיים הללו עם אפר הפרה, אז תחי רוחו ונטהר מטומאה החמורה של הייאוש והחידלון אשר טמונה בבשרות המיתה, כי טיפות ספורות אלו הנוגעות בקצה אפו או אצבעו, מבשרות לו כי עוד נכוננו חיים למתים, ואך יגעו בו רסיסי המים, ותחי רוחו, ויטהר.

והראוני שכתב כן בזה"ק (ח"ג קפא): פתח ר"ש ואמר "המשלח מעינים בנחלים וכו' הדא הוא דכתיב 'תסתיר פניך יבהלון וגו'', 'תוסף רוחם יגועון'... מאי אסוותא דלהון, הא דכתיב 'ואל עפרם ישובון' דא עפר שריפת החטאת בגין לאתדכאה ביה... לבתר דמהדרן להאי עפר בגין לאתדכאה ביה מתעבר רוחא מסאבא ואתער רוחא אחרא קדישא ושאר בעלמא, הדא הוא דכתיב 'תשלח רוחך יבראון', יבראון ויתסון באסוותא עלאה דרוחא אחרא, ותחדש פני אדמה' דהא אתדכיא... ועלמין כלהו מתברכאן. זכאה חולקהון דישאל דקודשא בריך הוא יהיב לון עיטא דכלא אסוותא בגין דיזכון לחיי עלמא דאתי וישתכחו דכין בהאי עלמא קדישין לעלמא דאתי, עליהו כתיב (יחזקאל לו) 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם'

עוד הראוני בספר 'פתרון תורה' המיוחס לרב האי גאון, (מובא בתורה שלמה חוקת פרק יט אות רה): 'למה אפר שלה על מים חיים, נתן רמז למתים שהן חיים לעתיד'.

וזה מה שאמרו במדרש הנ"ל שלעולם הבא יודע סוד פרה אדומה, כי תחיית המתים הוא סוד מופלא שיוודע עניינו רק כשיתקיים הדבר, בזה יש לבאר לשון הכתוב 'זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר', ומשמע מהלשון שזו פרשה יסודית ומרכזית אשר היא היא 'חוקת התורה'. ולפי דברינו מתבאר שפיר שזה אחד מעיקרי התורה והיהדות האמונה בתחיית המתים.

ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חקה גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה'.

ואמרו חז"ל (במדב"ר יט, ג) שאפילו שלמה המלך שעמד על טעמי כל המצוות, אמר על מצוה זו 'אחכמה והיא רחוקה ממני'.

אולם רבים המפרשים שכתבו ביאורים ורמזים במצוה זו, כי החוק אינו עצם ידיעת הטעם, אלא אחר שיודעים אותו מבינים שהוא עניין סודי. ואהיה בזה רכיל מגלה סוד: כי הנה טומאת מת היא טומאה חמורה שאין לה טהרה במקוה, כי הנוגע במת חווה בנפשו שייכות למציאות המיתה, והנה מציאות המיתה היא דבר מזעזע כל לב, אובדן כל תקוה, הסוף והכיליון הגמור, ואם כן מניין תבוא טהרה לטומאת מת.

אמנם לעם ישראל גילה הקב"ה את סודו, כי אפילו למת יש תקווה, והוא הסוד הנשגב של "תחיית המתים".

ומבואר בחז"ל וברמב"ם שדבר זה הוא אחד מעיקרי ויסודי הדת, וכל מי שאינו מאמין בתחיית המתים יצא מכלל ישראל המאמינים, ואין לו חלק לעולם הבא.

כלומר שלפי דת האמת, אמונת ישראל, יש תקווה גדולה לחיים, החיים הנחשבים בעיני אנשי העולם הזה זמניים ומעותדים לכיליון, הם הם התקוה הנצחית והתיקון השלם, אשר אליו מקווים כל שנות העולם. ודווקא המיתה היא זמנית [ואינה אלא שינה - 'ורבים משיני אדמת עפר יקיצו' (דניאל יב, ב)]. ויש אנשי מעלה הבזים לחיי הגוף ומציאות החומר, וכל מבטם ומגמתם רק לחיי הנפש והנשמה. אמנם על פי האמונה בתחיית המתים, באמת דווקא החיים הגוף הם התכלית והשלימות הגדולה.

ואף שבוודאי הגוף שלאחר תחיית המתים יהיה מעודן ומזוכך מאד מאד, ורחוק מאד ממצב הגוף כפי שקיים אצלנו, אבל בכל זאת הוא נחשב אותו הגוף, שאם לא כן אין כאן תחיית המתים, אלא דבר אחר ממה שהיה בתחילה.

והנה אם יש טהרה לטומאת מת, הרי זה בוודאי מכח התקשרות והתעוררות לסוד נפלא זה של 'תחיית המתים'. ומסתבר שמעשה זה של פרה אדומה יש בו רמז והתעוררות לתקוות היקום הגדולה הזאת - תחיית המתים, ורק מכח זה היא מטהרת את טמאי המתים.

ותחילת הפענוח בשאלה, מדוע נותנים בשריפת הפרה עץ ארז ואזוב, ומצינו שארז הוא הגדול שבאילנות ואזוב הוא הקטן שבהם, וכמו שמצינו בתנ"ך (מלכים א' ה-יג), וכן איתא בפתגם האי ספדנא - אם בארזים נפלה שלהבת מה יאמרו אזובי הקיר (מו"ק כה:).

ונראה שהעצים הללו 'ארז' ו'אזוב' מייצגים את כל מיני הצומח, כלומר ששורפים עם הפרה את המינים המייצגים את כל מין הצומח למן הקטן שבהם עד הגדול שבהם.

ומעתה נראה שזה גם עניין 'תולעת שני', שה'פרה האדומה' היא הגדולה שבאדומים ממין החי, ותולעת שני היא הקטנה שבאדומים ממין החי, ואף ששורפים לשון צמר צבוע ולא את התולעת עצמה אבל הוא מסמל את מציאותה. ונמצא שהמינים הללו מייצגים את כל מין החי.

כלומר שנותנים בשריפת הפרה את כל חלקי המציאות החומרית, כל החי וכל הצומח, ושורפים אותם. והיינו כיון שבאים עתה לכפר על החטא השרשי אשר גורם את המיתה, והיינו חטא

ידיעות מעניינות ומאמרי מחקר בהיסטוריה ותולדות ישראל מנהגים, ספרים, לשון, מדע וכדומה

מי מריבה וכניסת ישראל לארץ ישראל מצד מזרח

יש שאלה בסיסית המטרידה כל מי שמכיר ולו באופן שטחי את צורת הארצות. מצרים וא"י. [ראה מפה מצורפת, בסוף].

עם ישראל יוצא ממצרים שממערב דרום לארץ, בדרכו אל ארץ כנען, באופן טבעי עליו להיכנס מדרומה של הארץ, הכיכוד הם נכנסים מצד מזרח ועוברים את הירדן, איך הם מגיעים לשם בכלל. [והרי זה כמי "שנוסע מירושלים לתל אביב דרך חיפה"]

ואין לומר שלא היו דרכים שם כי כבר בימי אברהם נאמר בשובו ממצרים. (בראשית יג, א) **וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגֵבָה: וְכֵן הִיְתָה דַרְכּוֹ שֶׁל הַמְּרַגְלִים כְּשֶׁנִּשְׁלַחוּ מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ, כְּכַתּוּב (יג, יז) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עָלוּ זֶה בְּנִגְבַּב וְעֲלִיתֶם אֶת הָהָר. (יג, כב) וַיַּעֲלוּ בְּנִגְבַב וַיָּבֹאוּ עַד חֲבֹרֹן וְשָׁם אָחִימֶן שָׁשִׁי וְתַלְמִי יְלִידֵי הָעֵנָק וְחֲבֹרֹן שִׁבְעַ שְׁנַיִם נִבְנְתָה לְפָנָי צֶעַן מִצְרַיִם. וְכֵן הַמַּעֲפִילִים בִּיקְשׁוּ לְהִיכַנס מִשָּׁם (יד, מד- מה) וַיַּעֲפְלוּ לְעֵלוֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וְאֶרֶן בְּרִית ה' וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִקְרַב הַמַּחֲנֶה: וַיִּרְדַּ הָעֶמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיִּכּוּם וַיִּכְתּוּם עַד הַחֲרָמָה:**

ולכאורה היה צריך ליישב שהדבר נגרם בשל חטא המרגלים והנדודים במדבר, שבנדודיהם התרחקו לכיוון מזרח וממילא כבר נכנסו מצד מזרח. אבל לכאורה מהפסוקים עולה שאין זה כך.

כי מיד אחרי פרשת מי מריבה בפרשתנו כתיב: (כ, יד) **וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקְדָּשׁ אֶל מֶלֶךְ אֲדוּם כֹּה אָמַר אַחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מִצְּאֵתָנוּ. וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיִם וְנָשַׁב בְּמִצְרַיִם יָמֵים רַבִּים וַיִּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלֹא אֲבֹתֵינוּ. וְנִצְעַק אֶל ה' וַיִּשְׁמַע קוֹלָנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקִדְשׁ עִיר קָצֵה גְבוּלְךָ. נַעֲבֹרָה נָא בְּאַרְצְךָ לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכָרֶם וְלֹא נִשְׁתֶּה מִי בָּאֵר דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֶלְךְ לֹא נִטֶּה יָמִין וְשִׁמְאוֹל עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבוּלְךָ. וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדוּם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶן בְּחָרֵב אֲצַא לְקִרְאֲתָךְ. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַסְלָה נַעֲלֶה וְאִם מִיָּמִין נִשְׁתֶּה אֲנִי וּמִקְנֵי וְנִתְתִּי מִכְרָם רַק אִין דָּבָר בְּרַגְלֵי אַעֲבֹרָה. וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיִּצַּא אֲדוּם לְקִרְאָתוֹ בַּעַם כְּבֹד וּבִדְ חֲזָקָה.**

וכל זה היה כבר בשנת הארבעים אחרי שכבר תמו כל הנדודים במדבר, ורק אז ביקשו ממלך אדום להיכנס לארץ דרך ארצו. הרי שכל הנדודים במדבר היו לצד דרום והתהלכו בו אנה ואנה, ואולם גם כשהסתיימו עדיין שהו בדרומה של ארץ ישראל, וסברו להיכנס מקדש ולעבור בארץ אדום עד בואם לארץ. הרי שגם אחר שריצו את חטא המרגלים ועונש המדבר ארבעים שנה עדיין היה אפשרי שייכנסו מדרום ולא יצטרכו לעשות הקפה עצומה כל כך ולהיכנס לארץ כנען ממזרח.

ורק לאחר שנדחו מלעבור דרך אדום נאלצו לסבב את הר שעיר כמו שכתוב להלן (כא, ד) 'וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר דֶּרֶךְ יָם סוּף לְסָבֵב אֶת אֶרֶץ אֲדוּם וַתִּקְצַר נַפְשׁ הָעָם בְּדֶרֶךְ'.

ויש לשאול מצד שני צדדים, א' מצד המציאות מה מנע מעם ישראל להיכנס לארץ מצד דרום.

וכן יש להבין מפני מה סיבב כן הקב"ה, שיצטרכו לעקם דרכם ולהאריכה מסביב לארץ אדום ומואב ויצטרכו להילחם

בסיחון ועוג ולהיזהר מלהתגרות באדום ומואב ועמון, והליכתם דרך העמים גם גרמה לכל המכשול בבעל פעור והמלחמה במדין, וכל זה לא היה נצרך כלל אם היו נכנסים בדרך המלך מצד דרום. ללא כל סיבובים ועקיפות. מדוע סיבב הקב"ה כן שיצרכו להיכנס מצד מזרח ולא בדרך הישרה ממצרים, אחר שכבר ריצו את חטאם במדבר, מדוע הוזקקו עוד לנדוד מקדש והור ההר לעבר מדבר קדמות וארץ סיחון ועוג.

והנראה לבאר העניין על יסוד שתי הקדמות.

א. האחת שהם היו צריכים לכבוש את ארץ סיחון ועוג. וכמבואר ברש"י בפרשת דברים שהיו ארבעה עממים בעבר הירדן קיני קניזי קדמוני ורפאים, וקיני קניזי קדמוני ניתן לעשו ועמון ומואב בתורת ירושה מאברהם אבינו. אבל ארץ רפאים זה ירושה של עם ישראל בעבר הירדן, וזה הפשט בפסוק שאמר משה 'כאשר עשה ישראל לארץ ירושתו' (דברים ב, יב) כמבואר בחזקוני וספורנו שזה הולך על ארץ סיחון ועוג.

וזו ידיעה נפלאה.

שהיה חלק בארץ שלא ניתן לישראל בפרשת מסעי שהוא ארץ כנען כמתנת ה' הניתנת ליוצאי מצרים, אלא זכו בו מצד ירושה מאברהם אבינו כמו עמון ומואב ושעיר. ונראה שהיה כן רצון ה' שיהיה להם גם חלק כזה. למרות שבעת קדושה ראשונה היה לה קדושת ארץ ישראל לכל דבר, (מלבד עומר ושתי הלחם וביכורים שאי אפשר להביא משם). אולם לא היה בגדר שה' נתן להם, אלא נטלו מעצמם את חלקם. וכן כתוב בספרי שאי אפשר להביא ביכורים מעבר הירדן שכתוב 'האדמה אשר נתת לי ולא שנטלת מעצמך'.

אולם אין די בטעם זה, כי עבור זאת היו יכולים להיכנס לארץ כדרך הרגילה מצד דרום ויכבשו את ארץ סיחון ועוג לאחר שתיכבש הארץ.

ליישוב זאת יש לבאר הקדמה נוספת.

ב. על משה רבינו נגזר שלא להיכנס לארץ, אולם לא נגזר עליו שהארץ לא תבוא אליו. וזה מה שהתרחש משה רבינו כבש את ארץ סיחון ועוג, כדרך לארץ כנען, ונעשתה ארץ עבור בני ישראל לאחר מכן נצטווה מה' לתת את הארץ לבני גד וראובן וחצי שבט המנשה. הוא מצא את עצמו בתוך הארץ. ואף שלא נתקדשה רק לאחר כיבוש וחלוקה של ארץ כנען, אך למעשה קבורתו היא בתוך הארץ שנתחלקה לשבטים וכמו שכתוב בברכת שבט גד 'כי שם חלקת מחוקק ספון'. (ולכן כתוב 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא', כמבואר ברש"י לאחר כיבוש סיחון ועוג ונתינתה לשבטי גד וראובן אמר משה שמא הותר הנדר, כיון שהוא כבר נמצא בתוך הארץ הנכבשת).

משל למלך שהשביע את אוהבו שלא ייכנס לביתו, לאחר מכן המו רחמיו עליו, ויעצו את העצה שיבוא לצד האחורי של ביתו שם מצויה חצר חיצונית שאינה בתוך הבית, וכשהגיע לשם ציוה את עבדיו והקיפו את החצר בבניין וסיפחו אותו אל הבית. נמצא האוהב בתוך הבית אף שלא בא אל הבית.

אמנם את ה'קונץ' לא היה ניתן לקיים בצד אחר של הארץ, כגון בצד דרום, כי נצרך לכך שיהיה שם ארץ שתוכל להפוך לארץ ישראל, בבחינת חצר אחורית, וזה רק בארץ סיחון ועוג וכמו שנתבאר ששם היה חלק של הארץ שזכו בו בתורת חלק ירושה שלקחו מעצמם ולא ממתנת ה', ושם היתה משמעות ללקיחה באופן כזה שכובשים תחילה וזוכים בה,

